

ביאורים

מצוות לימוד תורה יכולה להעשות באופן מינימאלי כדי לצאת ידי חובה. אך מי שמבין את חשיבותה העצומה של התורה, רוצה לקיים אותה כראוי לה. לא רק השכל דוחפו לקיים מצוה זו בשלמות, אלא גם לבו דוחפו. יש לו דחף פנימי לתת למצות לימוד תורה את המקום הראוי לה בחייו. הוא משנה את כל חייו כדי לקיים את מצות לימוד תורה בשלמות. דרך חיים זו גורמת לאדם להיות מוכתר בכתרה של תורה.

עיקר השינוי בחיים הוא הצבת לימוד התורה כמטרת החיים. עובד ה' רגיל מבין שהוא צריך לקיים את כל מצוותיו של ה' ובכללן מצוות לימוד תורה. אך מי שנשאו לבו והוא מבין את גדולתה של התורה, שם את התורה במרכז חייו. הדרך לממש זאת היא להיות ממוקד מטרה. להבין שלא ניתן להציב יחד עם התורה עוד מטרה בחיים כמו עושר או כבוד. עמל התורה הוא זה שצריך למלא את חייו של האדם ואפילו אם זה דורש ממנו חוסר נוחות כלכלית.

אם שמים את התורה במרכז החיים, צריך להבין שאין זמן מסוים שבו מתאים ללמוד תורה. כשיהיה לי כסף אז יהיה לי זמן מתאים ללמוד, כשיהיה לי מה שאני צריך אפנה ללמוד תורה, זו טעות, אלא כל זמן הוא זמן מתאים ללימוד תורה. האדם צריך לחיות בתחושה שהוא צריך כל רגע לחזור ללמוד תורה שהיא מרכז עולמו ושיאפופתיו.

זו הסיבה שכדי להגיע להיות מוכתר בכתרה של תורה אין האדם יכול להיות גס רוח או מרבה בסחורה. גס רוח הוא אדם שעיקר מטרתו בחיים הוא הכבוד שתרשש לו הסביבה. גם המרבה בסחורה הוא אדם שאינו מסתפק בפרנסתו כדי חייו אלא מרבה סחורה כדי להעשיר. הסחורה היא דבר מרכזי בעולמו. לכן מסיים הרמב"ם שהדרך לקנות תורה היא להסיר מאיתנו את הכבוד המופרז, להתאבק בעפר רגלי חכמים ולשתות בצמא את דבריהם. להסיר מרשימת מטרותינו בחיים את התאוות והתענוגות שגורמים לאדם להרבות בעבודה כדי להרוויח כסף רב, ולעסוק בתורה.

הרחבות

• מדת הענווה - תנאי התורה

"לא בשמים היא" - לא בגסי הרוח היא מצויה. המהר"ל פירש את טעם הדבר: "שאינן להתורה שייכות כלל לגס רוח שהוא בעל מדה גשמית, וראיה לזה כי לשון גסות מורה על עבות וגסות, והעבות הוא לגשם. ועוד, הגשם יש לו רחקים (מידות) מוגבלים, וזהו מדת גס רוח שהוא מגביל עצמו בגדלות לומר כי כך וכך גדול הוא (כלומר, הגאותן מיחס את הצלחותיו לעצמו ואינו מתבטל לה' האינסופי, ולכן הוא מוגבל ומצומצם). לכך אין ראוי מדה זאת אל התורה שהיא שכלית, ולא יכנס השכל בגדר הגבול, אשר הגבול הוא שייך אל הדבר הגשמי" [נתיב התורה ב]. הגאווה היא מדה חומרית. מחשבותיו ושיאפופתיו של הגאווותן שקועות בכבוד של עצמו, וממילא הוא אינו פתוח לקלוט תורה רוחנית אינסופית. לכן התורה אינה יכולה להתקיים בו.

משה רבנו היה העניו מכל אדם, ודווקא הוא נבחר לקבל את התורה. ועל נמיכותו של הר סיני דרשו חז"ל: "לעולם ילמד אדם מדעת קונו שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכנינתו על הר סיני" [סוטה ה.]. החיד"א אומר שסיון, שהוא החודש שבו ניתנה התורה, עולה בגימטריא "ענו" [נחל קדומים, יתרו יד]. אם-כן, גם קבלת התורה והופעתה בעולם היו על ידי בעלי מדת הענווה.

להצלחת שלומציון בת רחל מלכה הי"ו

תלמוד תורה
כראוי

ו מי ששנאו לבו לקיים מצוה זו כראוי לה° ולהיות מוכתר בכתרה שלתורה - לא יסיח דעתו לדברים אחרים, ולא ישים על לבו° שיקה תורה עם העשר והכבוד כפחד. כך הוא דרכה שלתורה:° פת במלח תאכל, ועל הארץ תישן, וחי צער תחיה, ובתורה אתה עמל, ולא עליך כל המלאכה לגמור°, ולא אתה בן חרין לבטל. אבל אם הרבית תורה - הרבית שקר°. והשכר לפי הצער°.

ז שמה תאמר: עד שאקבץ ממון, ואחזר ואקרא; עד שאקנה מה שאני צריך, ואפנה מעסקי, ואחזר ואקרא - אם תעלה מחשבה זו על לבך, אין אתה זוכה לכתרה שלתורה לעולם. אלא עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי°, ואל תאמר: לכשאפנה° אשנה, שמה לא תפנה.

ח כתוב בתורה: "לא בשמים היא [...] ולא מעבר לים היא" (דברים ל"ב-ג); "לא בשמים היא" - לא בגסי הרוח היא מצויה; "ולא מעבר לים היא" - לא במהלכי מעבר לים היא. לפיכך אמרו חכמים: לא כל המרבה סחורה - מחקים. וצו ואמרו: הוי מעט עסק, ועסק בתורה.

ט דברי תורה נמשלו בשמים, שנאמר: "הוי כל צמא° לכו למים" (ישעיה נה, א) - לומר לה: מה הפנים אין מתקנסין במקום מדרון, אלא נזחלין מעליו ומתקבצין במקום אשברן°, כך דברי תורה אין נמצאין בגסי הרוח, ולא בלב כל גבה לב, אלא בדקא ושפל רוח°, שמתאבק בעפר רגלי החכמים° ומסיר התאוות ותענוגי הזמן° מלבו, ועושה מלאכה בכל יום מעט כדי חיו אם לא היה לו מה יאכל, ושאר יומו ולילו עוסק בתורה.

כראוי לה - כראוי לתורה, שהיא הכל ובה תלוי הכל, ובלעדיה אין מאומה. "לשמה" (ק). ישים על לבו - יחשוב. כך הוא דרכה של תורה - אין הכוונה שכך דרכה שלתורה לכתחילה, שהרי התורה מבטיחה להיטיב את תנאי האדם כדי שילמד תורה (להלן ג; תשובה פרק ט), אלא שגם בשעת מצוקה חייב האדם ללמוד תורה. ולא עליך כל המלאכה לגמור - אינך חייב לסיים ללמוד את כל התורה. הרבית שקר - אתה בעצמך הרבית את השכר לעצמך ועשית את נפשך שלמה יותר. לפי הצער - לפי המאמץ בכל מובניו. עראי - זמני וטפל. לכשאפנה - כשאתפנה מעסקי (פה"מ אבות ב"ד). כתוב בתורה - "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום, לא נפלת [מכוסה] הוא ממך ולא רחקה הוא. לא בשמים היא, לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה. ולא מעבר לים היא, לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה. כי קרוב אליך הדבר מאד, בפיך ובקרבך לעשותו" (דברים ל"א-ד). גסי הרוח - גאוותנים, שהם והנאותיהם הם מרכז חייהם. מהלכי מעבר לים - סוחרים הנוסעים לארצות רחוקות. כל צמא - לפי ההקשר שם, הכוונה לצמא לדבר ה'. אשברן - שקע באדמה לאגירת נוזלים (פה"מ אהלות ג). דבא ושפל רוח - עניו מאוד. שמתאבק בעפר רגלי החכמים - יושב לפני החכמים, אפילו על העפר, ומתכסה באבק שלרגליהם, כדי לשמוע תורה מפיהם. תענוגי הזמן - תאוה הבאה עקב הנהייה אחר עניינים חומריים.